

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС¹ ЄАТА

прийнятий у липні 2007 року в Швейцарії, Ле Діаблері

Вступ

Етичний Кодекс ЄАТА призначений служити загальною настановою для національних філій ЄАТА і для кожного члена ЄАТА. Він також покликаний допомагати практикам² етично використовувати Транзакційний Аналіз у психотерапії, консультуванні, освітній і організаційній сферах. Задачею кожної національної асоціації є застосування цього кодексу відповідно до національного деонтологічного кодексу. Крім цього, Етичний Кодекс інформує людей про те, на яку поведінку спеціаліста - члена Асоціації - може розраховувати клієнт.

Національні філії ЄАТА повинні розробити їхні власні норми, які були б узгодженими з етичним кодексом ЄАТА та їх національними законами.

Цей кодекс складається з трьох розділів: перший розділ - це вступ, що визначає основи Етики; у другому розділі викладена суть Кодексу і тлумачення визначень основних цінностей і пов'язаних з ними етичних принципів; третій розділ містить інформацію про застосування цінностей і принципів на практиці. Цей розділ буде перероблятися після пропозицій Етичних Комітетів Національних Асоціацій, у яких будуть взяті до уваги їхні національні закони. А саме:

Розділ 1 : Загальна система етики

- 1.1. Визначення Етики
- 1.2. Основні припущення
- 1.3. Вступ до Етичного Кодексу
- 1.4. Головні цілі
- 1.5. Зобов'язання:
 - 1.5.1 для національних Асоціацій ЄАТА
 - 1.5.2 для члена ЄАТА

Розділ 2: Суть Етичного Кодексу

- 2.1. Базові цінності
- 2.2. Основні етичні принципи
- 2.3. Загальна настанова до Етичного Кодексу ЄАТА

Розділ 3: Етичні принципи, що застосовуються в різних сферах (етичне і неетичне поведіння)

- 3.1. Психотерапія
- 3.2. Консультування
- 3.3. Освіта
- 3.4. Організації

Додаток: Декларація Прав Людини

Розділ 1 Загальна система Етики

1.1. Деякі визначення Етики

Етика³, у самому широкому розумінні, - це філософська дисципліна, що вивчає людські дії, що включають як моральний намір, так і людську волю. Етика⁴ припускає здатність вибору дії. Вона включає здатність вибору у відповідності зі своїми власними переконаннями (суб'єктивна етика) і здатність вибору з урахуванням точки зору інших (міжсуб'єктивна етика).

Деонтологія - це вчення про моральні обов'язки і зобов'язання практиків діяти етично.

1.2. Основні припущення

- *Існує тісний зв'язок між етикою і практикою:*⁵ поведження може бути етичним або не етичним у залежності від того, сприяє воно чи ні власному благополуччю і благополуччю інших.
- *Етика - це загальна система поглядів, що служить настановою для практика (практикуючого фахівця) у наданні професійних послуг і завжди є основою практики.* Вона не обмежується лише вирішенням важких і проблемних ситуацій.
- *Етика визначає цінності, що допомагають людям реалізувати їхній потенціал як людських істот;* цінності є основою етичних принципів, керівництвом у здійсненні цінностей і принципів, що створюють фундамент деонтологічних норм, і є загальною настановою у професійній практиці.

1.3. Вступ до Етичного Кодексу

Етичний Кодекс ЄАТА визначає основні цінності. Вони складають систему поглядів для того, щоб проінформувати практика про особисте і професійне поведження з метою сприяти благополуччю людей, між якими існують професійні взаємини. Основні цінності допомагають сформулювати критерії для етичного і професійного поведження, що включає основні припущення про цінності, пов'язані з ними етичні принципи, і використовує їх як основу етичної практики у всіх професіях, що допомагають.

Деонтологічний Кодекс містить звід настанов, що регулюють поведження практика для захисту прав кожного клієнта. Ці правила чітко відповідають національним законам і є специфічними для різних професійних організацій.

Метою Етичного і деонтологічного кодексу є гарантія прав людини тією ж мірою, як і захищеності національними законами.

У зв'язку з цим у дійсному Кодексі акцент зроблений на тому, як важливо дотримуватися ясних цінностей та етичних принципів, щоб створити систему поглядів для керування широким колом ситуацій, навіть якщо вони не були спеціально описані в Етичному Кодексі.

Цей підхід відмежовує область етичної практики від застосування ряду обов'язкових правил, які визначають що слід, а чого не слід робити, і стимулює до осмислювання цінностей і принципів, які є основними для практиків у Транзакційному Аналізі. Можливо, доведеться стикатися із ситуаціями, які не описані в спеціальних кодексах, або

з необхідністю вибору між принципами. За таких обставин будь-який обраний курс дій стає неетичним, якщо є очевидним, що практик не виявив належної уваги щодо цінностей і принципів ТА. Представлені приклади гарної практики не повинні розглядатися як вичерпні.

Крім того, розгляд Етики в термінах загальних цінностей і принципів допомагає брати до уваги культурні розбіжності в межах співтовариства ЄАТА та забезпечує національні організації моделлю інтегрування в національні деонтологічні кодекси.

1.4. Головні цілі

1. Збільшувати усвідомлення та мислення практика в термінах цінностей і принципів, так само як норм і заборон для того, щоб створити систему поглядів для аналізу ситуацій з людьми.
2. Надати членам ЄАТА чітку систему Етики для того, щоб практик мав критерії вибору етичної позиції і міг використовувати їх як модель для аналізу будь-якої практичної ситуації.
3. Забезпечити прикладами застосування етичних принципів, похідних від цінностей для того, щоб практики розуміли зв'язок між цими двома поняттями, а не лише пристосовувалися до набору правил.
4. Продемонструвати необхідність самооцінювання за допомогою осмислювання цінностей і етичних принципів, а не списку обов'язкових правил поведінки.

1.5. Зобов'язання

Беручи до уваги природу ЄАТА, що є асоціацією асоціацій, цей розділ написаний у двох частинах: перша частина розроблена спеціально для Асоціацій, а друга частина - для індивідуальних членів ЄАТА; обидві містять ясну угоду бути частиною ЄАТА.

1.5.1. Зобов'язання національних філій ЄАТА

Кожна національна Асоціація ЄАТА погоджується з цим Етичним Кодексом і зобов'язується:

- використовувати Етичний Кодекс ЄАТА як модель для власного національного кодексу й об'єднання його з етичним і деонтологічним кодексами їхньої власної країни щодо різних професій практиків ТА. Цей кодекс включає культурні аспекти і бере до уваги національні закони;
- гарантувати, що кожен член прийме Кодекс і буде використовувати його у своїй практиці;
- подбати про вирішення конкретних ситуацій у тому випадку, коли професійне поведіння члена не відповідає національному етичному кодексові, кодексові ЄАТА і національним законам;
- Звертатися в Етичний Комітет ЄАТА з будь-яким невирішеним питанням, стосовно члена або члена-організації і просити допомоги для прояснення процесу і можливості досягнення заключного рішення.

1.5.2. Зобов'язання для членів Національних Асоціацій

Кожен індивідуальний член Національної Асоціації погоджується з Етичним Кодексом ЄАТА і зобов'язується:

- Використовувати його як систему поглядів для свого етичного мислення і як настанову в практиці;
- Додержуватися Етичного Кодексу своєї країни, беручи до уваги специфіку своєї професії.

Кожен індивідуум відповідальний за своє власне професійне поведіння й обізнаний про свої зобов'язання стосовно співтовариства ЄАТА. Якщо таке поведіння не відповідає Кодексові ЄАТА і Національному Кодексові, національний комітет розслідує й оцінить його, а також визначить санкції в разі потреби.

Кожен тренер ЄАТА зобов'язаний обговорювати і відображати цей кодекс у всіх аспектах навчання.

Розділ 2 Суть Етичного Кодексу

Етика - це дисципліна, що проясняє базові цінності, які сприяють процесові самореалізації людини.

Цінності випливають з екзистенціальних і філософських уявлень, дійсні для кожного і сприяють власному благополуччю і благополуччю інших. Вони універсальні і перевершують по значимості культурні норми й індивідуальну самореалізацію.

Етичні принципи є похідними від цінностей і визначають їхнє застосування у професійній практиці. Принципи, виходячи з їхньої природи, повинні бути інтерпретовані з урахуванням культури: деякі принципи можуть виражатися по-різному в двох різних культурах; вони також дійсні для кожної особистості, яка прямо чи опосередковано взаємодіє з практиком.

У цьому розділі будуть визначені деякі цінності й етичні принципи. Ці цінності є істотними для здорового розвитку кожної людини, як в індивідуальному, так і в міжособистісному аспекті і, тому можуть бути розглянуті як основні людські права. Таким чином, цінності, які задекларовано в цьому Кодексі, представлені у відповідності з Всесвітньою Декларацією Прав Людини⁶.

Етичні принципи визначені коротко. Краще використовувати їх на практиці, беручи до уваги особливості людей, які взаємодіють безпосередньо чи опосередковано. Тому, для кожного принципу відображене коло можливих позицій, до яких варто звертатися, щоб діяти етично стосовно: клієнта, самого практика, тих, хто навчається, колег, людського оточення/співтовариства.

2.1. Базові цінності

Цінності визначають фундаментальні основи для саморозвитку і самореалізації самої людини й інших людей.

Це положення ґрунтується на природних законах, які допомагають людям поважати себе й інших. Нижченаведені цінності співвідносяться з правами людини і включені до Всесвітньої Декларації Прав Людини.

Ця система поглядів також відповідає екзистенціальним і філософським уявленням, прийнятим в Транзакційному Аналізі. Багато цінностей можуть розглядатися ширше, тож

наведений перелік не можна вважати вичерпним; для членів ЄАТА, з огляду на діяльність, до якої вони залучені, основними цінностями є:

1. *Людське достоїнство*⁷

Кожна людина має *достоїнство* незалежно від статі, суспільного становища, віросповідання, етнічного походження, фізичного або розумового здоров'я, політичних переконань, сексуальної орієнтації, і т.ін.

2. *Самовизначення*⁸

Кожен індивідуум вільний визначати його або її власне майбутнє в рамках національних законів своєї країни і з урахуванням власних потреб і потреб інших; кожна особистість може учитися на своєму досвіді, бути відповідальною за себе, беручи до уваги природу світу та волю інших.

3. *Здоров'я*⁹

Фізичне і розумове здоров'я є правом кожної особистості і має активно охоронятися.

4. *Захищеність (безпека)*¹⁰

Кожна особистість має потребу бути здатною досліджувати і рости в безпечному оточенні.

5. *Взаємозалежність*¹¹

Кожна особистість усвідомлюючи, що вона живе і розвивається у світі людей (соціумі), є залученою до процесу самореалізації інших. При цьому вона розвиває взаємозалежність з метою створення власної безпеки і безпеки інших.

Ці цінності безпосередньо пов'язані і впливають на практиків ТА у їхній професійній діяльності.

2.2. Основні Етичні Принципи

Виходячи з природи цінностей і їхнього значення в людському житті і для того, щоб гарантувати повагу і права кожної особистості, необхідно визначити чіткі напрямки дій (поводження) у жорсткій відповідності до цінностей. Етичні принципи є похідними від цінностей і визначають як практикувати таким чином, щоб сприяти благополуччю, розвиткові і ростові особистості; вони є обов'язковими і пропонують критерії етичного поведіння.

У професіях, що допомагають, етичні принципи повинні бути адресовані до багатьох сфер впровадження етичного поведіння. Головними серед цих сфер є наступні:

- Клієнти
- Сам практикуючий фахівець (практик)
- Ті, хто навчаються (стажисти)
- Колеги
- Людське оточення/співтовариство

Приймаючи рішення в ситуації вибору практики ТА розглядають кожну цінність і похідні етичні принципи й оцінюють як поводитися в кожній зі згаданих сфер. Практикуючий фахівець аналізує будь-яку ситуацію, розглядаючи вплив етичних принципів на практику, і вибирає поведження, беручи до уваги широку розмаїтість факторів, наприклад, клієнт, сам практик, оточення, і т.ін.

Усвідомлення (розгляд) цінностей як відправного моменту уможливило визначення кола етичних принципів, головними з яких є:

- *Повага*
- *Додання сили*
- *Захист (безпека)*
- *Відповідальність*
- *Обов'язковість у відносинах*

Після короткого визначення кожного з принципів представлений перелік позицій, до яких необхідно звернутися. Це надасть можливість практику оцінити ситуацію й узяти відповідальність за свій вибір. Насамперед, існують приклади гарної практики, реалізованої відповідно до цих етичних принципів. Це повинно стимулювати практикуючого фахівця впроваджувати принципи в практику; цей перелік не є вичерпним і кожен практик знайде свою власну відповідь, розглядаючи п'ять зазначених принципів. Це дозволить практику прояснити підстави для вибору поведження.

1. *Поважне ставлення до кожної особистості як людської істоти незалежно від будь-якої його специфічної особливості або риси.*
 - Стосовно клієнтів: практикуючий фахівець цілісно розглядає і прагне зрозуміти точку зору кожного індивідуума. Практик допоможе клієнтові діяти відповідно до власної точки зору. Практикуючий фахівець надає оптимальні послуги клієнтові. Практик організовує (постачає) безпечний професійний простір, усвідомлюючи силу влади свого положення, піклуючись про створення довірчого оточення, уникаючи будь-якої ситуації експлуатації і т. ін.
 - Стосовно себе: практикуючий фахівець бере до уваги власну точку зору/труднощі/переваги, і направляє до інших компетентних колег будь-якого клієнта або звертається до них із приводу ситуації, з якими він не хоче або не може впоратися і т. ін.
 - Стосовно стажистів: тренер, усвідомлюючи рівень підготовки тих, хто навчаються, надає адекватну підтримку, забезпечуючи всіма необхідними ресурсами для навчання; є відкритим у відношенні його власного стилю викладання для того, щоб відповідати потребам стажистів, і т. ін.
 - Стосовно колег: практик усвідомлює професіоналізм колег, і, у випадку виникнення проблеми вирішує її з безпосередньо залученим до цієї ситуації колегою. Після одержання відповіді практикуючий фахівець робить незалежний висновок щодо проблеми і т. ін.
 - Стосовно співтовариства: практикуючий фахівець бере до уваги специфічну культуру співтовариства, і не прагне нав'язувати власні цінності і т. ін.
2. *Додання сили, що акцентує важливість росту кожної особистості.*
 - Стосовно клієнтів: практики зобов'язані працювати над розвитком у клієнтах усвідомлення власної гідності, відповідальності та прав; і т. ін.
 - Стосовно себе: практикуючі фахівці продовжують навчання у своїй сфері з метою поглиблення знань і професійного та особистісного росту і т. ін.

- Стосовно стажистів: практики оцінюють компетентність стажистів і сприяють розвиткові їхнього потенціалу, росту і благополуччя і т. ін.
 - Стосовно колег: практикуючі фахівці з повагою ставляться до професійних внесків колег і сприяють розширенню їхнього професіоналізму, обмінюються досвідом замість ревного ставлення до власних відкриттів, і т. ін.
 - Стосовно співтовариства: практикуючі фахівці піклуються про благополуччя співтовариства, так само як і індивідуума, і т. ін.
3. *Захист (безпека)*, що означає турботу як про себе самого, так і про інших людей (фізично, розумово і т. ін.), беручи до уваги унікальність і цінність кожного.
- Стосовно клієнтів: практики пропонують адекватні послуги клієнтам, надаючи безпечний робочий простір (наприклад, конфіденційність, фізичну безпеку, інформовану згоду у випадку використання процедур з високим ступенем ризику), і підтримуючи усвідомлення клієнтом будь-яких деструктивних тенденцій. Вони не укладають або не підтримують професійний контракт у випадку, якщо інші дії або взаємини можуть призвести до його розриву (G^{12}); вони підтримують конфіденційність навіть, коли терапевтичні взаємини закінчені (H), і т. ін.
 - Стосовно себе: вони піклуються про власні цінності і вивчення процесу, і відмовляються працювати в ситуаціях, що викликають конфлікти із самим собою або вимагають більш високого рівня компетентності; вони піклуються про власну безпеку і вирішують припинити відносини з клієнтом в умовах впливу фізичних або розумових факторів, що послабляють їхню здатність ефективно і компетентно працювати з клієнтом (K), і т. ін.
 - Стосовно стажистів: практикуючі фахівці підтримують стажистів в усвідомленні власних уподобань та обмежень для того, щоб захистити себе і клієнтів від неадекватних або шкідливих втручань; практики стимулюють стажистів піклуватися про особистий і професійний ріст, перевіряючи їхні стилі і звертаючись до особистих проблем, які заважають їхній власній безпеці або безпеці інших людей, і т. ін.
 - Стосовно колег: вони готові протистояти принижуючим твердженням або діям колег (B), і т. ін.
 - Стосовно співтовариства: вони надають послуги клієнтам у повній відповідності з існуючими законами країни (I), і т. ін.
4. *Відповідальність* означає прийняття до уваги наслідків наших власних дій як клієнтів, тренерів, терапевтів, супервізорів, консультантів, і т. ін.
- Стосовно клієнтів: практики укладають ясні (чіткі) контракти і переглядають професійні взаємини, коли клієнт не може або не налаштований діяти автономно і відповідально (E); вони не допускають експлуатації клієнта в будь-якій формі (F); вони діють у такий спосіб, щоб не завдати ніякої навмисної або цілеспрямованої шкоди клієнтові (C), і т. ін.
 - Стосовно себе: вони осмислюють вплив своєї позиції на клієнта й обережні в спілкуванні, сприяючи благополуччю і перешкоджаючи будь-якому зловживанню, і т. ін.
 - Стосовно стажистів: практикуючі фахівці знають про потреби в навчанні своїх стажистів і забезпечують їх необхідними засобами й інформацією; якщо стажист не хоче змінити неетичну ситуацію, вони конфронтують йому і визначають етичний курс дії відповідно до ситуації, і т. ін.
 - Стосовно колег: вони беруть на себе відповідальність конфронтувати колезі, який (яка), за їх глибоким переконанням, діє неетично, і не приймаючи

- жодних рішень (у випадку незнаходження рішення проблеми),
поскаржитися на цього колегу у відповідну етичну комісію (L), і т. ін.
5. *Визнання у відносинах* означає розвивати щирі зацікавленість у благополуччі клієнта.
- Стосовно клієнта: практики дбайливо беруть до уваги міжособистісні відносини клієнта і їхній вплив на нього і т. ін.
 - Стосовно стажистів: практики навчають стажистів брати до уваги (розглядати) міжособистісний світ їхніх клієнтів і т. ін.
 - Стосовно колег: практикуючі фахівці беруть участь у конференціях і т. ін., передаючи свій досвід, і т. ін.
 - Стосовно співтовариства: практики свідомі й активні в житті свого співтовариства і т. ін.

З метою ухвалення етичного рішення, практик керується одним або більшою кількістю етичних принципів, що надають йому можливість оцінити різні ситуації таким чином, щоб зробити зважений вибір. Однак, можливо, що практикуючі фахівці стикнуться із ситуаціями, у яких неможливо погодити усі відповідні принципи; незважаючи на ці труднощі, практик усе-таки буде повинен розглянути конкретну ситуацію, обміркувати різні точки зору і бути відповідальним за своє рішення.

Додаток

Статті Всесвітньої Декларації Прав Людини, пов'язані з основними цінностями

Ст. 1: "усі людські істоти народжені вільними і рівними у гідності й правах. Вони наділені розумом і сумлінням і повинні діяти по відношенню один до одного в дусі братерства "

Ст. 2: Кожний має право на усі права й свободи, сформульовані в цій Декларації, незважаючи на будь-які розходження, як наприклад раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або суспільне походження, майно, народження або інший статус. До того ж, ніякого розходження не повинно бути на підставі політичного, юридичного або міжнародного статусу країни або території до якої особа належить, незважаючи на те, чи незалежна вона, доручена, несамоврядна або з будь-яким іншим обмеженням верховної влади.

Ст. 3: Кожна людина має право на життя, волю і безпеку особистості.

Ст. 18: Кожна людина має право на свободу думки, сумління і віросповідання; це право включає волю змінювати релігію або віру, і волю, поодинокі або в співтоваристві з іншими, і привселюдно або приватно виражати свою релігію або віру у викладанні, практиці, богослужінні й обрядах.

Ст. 19: Кожний має право на свободу власної думки і вираження; це право включає волю дотримуватися власної думки без втручання, а також шукати, одержувати і передавати інформацію й ідеї за допомогою будь-яких медіа і незважаючи на кордони.

Ст. 22: Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальну безпеку і має право на здійснення за допомогою національних зусиль і міжнародної кооперації і відповідно до організації і ресурсів кожної держави, економічних, суспільних і культурних прав, обов'язкових для її гідності і вільного розвитку її особистості.

Ст. 23: (1) Кожна людина має право на працю, вільний вибір зайнятості, справедливі і сприятливі умови роботи і захист від безробіття. (2) Кожний, без усякої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну роботу. (3) Кожний, хто працює, має право на справедливу і сприятливу нагороду (компенсацію), яка гарантує для нього і його родини існування, що відповідає людській гідності, і доповнену, у разі потреби, іншими засобами соціального захисту. (4) Кожний має право сформулювати і приєднатися до професійних союзів для захисту своїх інтересів.

Ст. 24: Кожний має право на відпочинок і дозвілля, включаючи обґрунтоване обмеження робочих годин і періодичні оплачувані відпустки.

Ст. 25: (1) Кожний має право на життєвий рівень, що відповідає здоров'ю і благополуччю його самого і його родини, включаючи їжу, одяг, житло, медичну допомогу і необхідні соціальні послуги, а також право на безпеку у випадку безробіття, хвороби, втрати працездатності, удівства, старості або іншої відсутності засобів існування за незалежних від нього обставин. (2) Материнство і дитинство має право на спеціальну турботу і допомогу. Усі діти, безвідносно народження в або поза шлюбом, повинні користуватися однаковим соціальним захистом.

Ст. 29: (1) Кожна людина має обов'язки перед співтовариством, у якому тільки можливий вільний і повний розвиток її особистості. (2) У здійсненні своїх прав і свобод, кожен має підлягати лише тим обмеженням, які визначені законом винятково з метою захисту (дотримання) через визнання і повагу прав і свобод інших людей і відповідності справедливим вимогам моральності, суспільного порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. (3) Ці права і свободи в жодному разі не повинні реалізуватися (здійснюватися) усупереч цілям і принципам Об'єднаних Націй.

¹ Цей Кодекс є заміною усіх попередніх Етичних Кодексів ЄАТА. Цей кодекс був розроблений у співробітництві, при узгодженні і відповідно до тлумачень та пропозицій наданих Етичним Комітетом ЄАТА (Barbara Classen, Brigitte Evrard, Margarethe Podlesh, Ritva Piironen, Jacqueline Dossenbach, Valentin Furlan). Основний зміст Кодексу був сформульований підкомісією Етичного комітету ЄАТА, до багатонаціонального складу якої входили: Robin Walford (координатор), Vladimir Goussakowski, Claude-Marie Dupin, Sabine Klingenburg і Carla de Nitto, яка зробила особливо істотний внесок у роботу.

² У цьому Кодексі, слово 'практик' може бути застосований до всіх членів ЄАТА, які використовують Транзакційний Аналіз як модель для розуміння й обміну інформацією з індивідуумами, парами, групами або організаціями. Слово 'клієнт' означає будь-якого користувача, пацієнта, студента, групу або організацію, що користується професійними послугами членів ЄАТА.

³ Визначення наведене з Італійського словника, Dizionario delle Idee, Sansoni, 1977, с. 392.

⁴ Значення слова "етика" є синонімічним до слова "мораль" (слова "Ethos" і "Mos" у латинській та грецькій означають звичаї, звички) і співвідноситься зі здатністю до самооцінювання з метою самореалізації. Таким чином, ми поведимося етично, коли реалізуємо свій потенціал і враховуємо реалізацію потенціалу іншої людини.

⁵ Практика означає професійні взаємини допомоги, що виникають, коли практик і клієнт приходять до згоди на основі чіткого контракту. Ця

практика застосовується у всіх чотирьох сферах спеціалізації: психотерапії, консультуванні, освіті й організації. Застосування може бути різним, але основа однакова у всіх цих областях.

⁶ Це було проголошено 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю Об'єднаних Націй у Всесвітній Декларації Прав Людини.

⁷ Статті 1, 2, 3 Всесвітньої Декларації Прав Людини, див. додаток.

⁸ Статті 18, 19 Всесвітньої Декларації Прав Людини, див. додаток.

⁹ Статті 24 і 25 Всесвітньої Декларації Прав Людини, див. додаток.

¹⁰ Статті 22 і 23 Всесвітньої Декларації Прав Людини, див. додаток.

¹¹ Стаття 29 Всесвітньої Декларації Прав Людини, див. додаток.

¹² У посиланнях літерний індекс відповідає попередньому Етичному Кодексові ЄАТА.

Етичні норми та нормативи професійної діяльності ЄАТА

3.3 ЕТИЧНІ НОРМИ (старі етичні нормативи ЄАТА)

Ці етичні норми сформульовано на основі відповідних декларацій МАТА та ЄАТА, і національні асоціації можуть керуватися ними. Етичні нормативи національних та регіональних організацій можуть включати також додаткові вимоги.

Якщо поведінка члена асоціації не відповідає тим основним принципам, що закладено в ці норми, і якщо він не бажає її змінювати після конфронтації з колегами чи своєю національною асоціацією, остання може скасувати його членство чи навчальний контракт.

- A. Члени ЄАТА визнають гідність всіх людських істот. Очікується, що члени ЄАТА не будуть ні сприяти, ні пасивно погоджуватись з жодними формами дискримінації чи утиску.
- B. З погляду на відповідальність, що лежить на них як представниках ЄАТА та транзакційного аналізу, члени ЄАТА утримуються у своїх публічних виступах від висловлювань та натяків, що принижують гідність, кваліфікацію чи характер інших членів. З іншого боку, безпосередньо особиста та об'єктивна критика цілком прийнятна.
- C. Першочерговим обов'язком членів ЄАТА є таке високопрофесійне обслуговування клієнтів, яке б не завдавало їм навмисної чи ненавмисної шкоди.
- D. Члени ЄАТА повинні намагатися розвивати у своїх клієнтів усвідомлення власної гідності, самостійності та особистої відповідальності, а також здатність діяти з цих позицій.
- E. Етична практика транзакційного аналізу передбачає прозорі стосунки члена ЄАТА із клієнтом на основі контракту (договору), виконання якого входить у наміри та компетенцію сторін. Коли клієнт не може або не хоче діяти в рамках договірних стосунків, член ЄАТА повинен безпечним для клієнта шляхом допомогти йому зрозуміти характер цих стосунків (resolve this relationship).

- F. Член ЄАТА не користується професійними стосунками для задоволення власних потреб, зокрема, фінансових та статевих. Статеві стосунки між членами ЄАТА і їх клієнтами та/або студентами заборонені.
- G. Члени ЄАТА не укладають і не підтримують професійних контрактів, яким можуть стати на перешкоді інші форми діяльності або стосунків між ними та клієнтами.
- H. Професійні стосунки між членом ЄАТА та клієнтом визначаються контрактом. Коли термін контракту закінчується, професійні стосунки добігають кінця.

Але деякі професійні обов'язки лишаються і після закінчення контракту. До них входить, зокрема,

- дотримання домовленої конфіденційності
 - відмова від будь-яких зловживань минулими стосунками
 - забезпечення необхідної подальшої підтримки.
- I. Члени ЄАТА повинні знати закони штату та/або країни, в якій вони працюють, і надавати послуги своїм клієнтам та/або студентам у повній відповідності з ними.
 - J. Коли член ЄАТА входить у професійні стосунки, він бере на себе відповідальність за створення для клієнта належного середовища, а саме, має визначити з ним рівень бажаної конфіденційності, забезпечити відповідну фізичну безпеку того, що відбувається, та одержати інформовану згоду клієнта на участь у процедурах, що можуть бути пов'язані з ризиком.
 - K. Якщо члени ЄАТА усвідомлюють, що психологічні конфлікти чи проблеми зі здоров'ям можуть вплинути на їх здатність виконувати умови контракту, вони повинні професійно та з почуттям особистої відповідальності скасувати його або надати клієнтові вичерпну інформацію, щоб він сам міг вирішити - продовжувати контрактні стосунки, чи ні.
 - L. Якщо члени ЄАТА мають серйозні підстави вважати, що колега їх діє неетично, то зобов'язані застерегти його, а коли це не вирішило проблему - сповістити про те відповідну професійну інстанцію.
 - M. Члени ЄАТА, що застосовують транзакційний аналіз у своїй професійній діяльності, повинні знайомитись з відповідною літературою та писати, а також приймати участь у конференціях та семінарах, щоб мати сучасне уявлення про те, що відбувається в їхній сфері спеціалізації, і знати, чим живе асоціація ТА.

3.4 НОРМАТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МАТА та ЄАТА затвердили наступні принципи.

3.4.1 Звання

- A. Сертифіковані транзакційні аналітики можуть називати себе так:
 - Сертифікований транзакційний аналітик (виховного профілю)
 - Сертифікований транзакційний аналітик (консультативного профілю)
 - Сертифікований транзакційний аналітик (організаційного профілю)
 - Сертифікований транзакційний аналітик (психотерапевтичного профілю)
- B. Сертифіковані транзакційні аналітики, що мають допуск до викладання та/або супервізії ТА, чи навчаються, щоб отримати такий допуск, можуть називатись, відповідно:
 - Викладач та/або супервізор транзакційного аналізу
 - Кандидат на викладання та/або супервізію транзакційного аналізу.

Профіль (спеціалізація) при цьому також має бути вказаним.

3.4.2 Основні принципи рекламної діяльності

- A. Особи, що уклали навчальні контракти, можуть говорити про себе: "Навчаюся на транзакційного аналітика" (виховного / консультативного / організаційного / психотерапевтичного профілю). Цей вислів може бути використаний також на друкованих матеріалах. Використовувати інші вислови не дозволено.
- B. Вислови "група транзакційного аналізу", "лікування (психотерапія / консультування) методом транзакційного аналізу» та інші вислови такого змісту можна використовувати лише у випадку, коли відповідні послуги надає сертифікований транзакційний аналітик.
- C. У друкованих матеріалах членський статус та рівень сертифікації слід писати повністю і не скорочувати, бо ті, хто не знайомий з категоріями членства, абривіатур не зрозуміють. Приклади рекомендованих висловів: "рядовий член (відповідної національної організації)", "сертифікований транзакційний аналітик", "кандидат на викладання та супервізію транзакційного аналізу" і т. ін.
- D. Вислови "транзакційний аналітик" (виховного / консультативного / організаційного / психотерапевтичного профілю), "кандидат на викладання та/або супервізію транзакційного аналізу" та "викладач та/або супервізор транзакційного аналізу" (виховного / консультативного / організаційного / психотерапевтичного профілю) можна використовувати лише у випадку, якщо член ЄАТА отримав відповідний статус.
- E. Тільки кандидати на викладання та/або супервізію транзакційного аналізу і сертифіковані викладачі та/або супервізори транзакційного аналізу мають право пропонувати навчання, яке веде до визнання особи транзакційним аналітиком національною асоціацією, ЄАТА або МАТА.
- F. Не дозволені вислови, що натякають, буцімто особа була учнем того чи іншого вчителя; використання імені вчителя для підвищення власного статусу не вважається професійною поведінкою.
- G. Згадка про себе (наприклад, у друкованому матеріалі) у зв'язку з особою, що має іншу категорію членства, не повинна використовуватись задля натяку на власну сертифікацію у цій категорії. Щоб упевнитися у виконанні цієї вимоги, учні, які уклали контракт зі спонсором, мають перевіряти з ним свою рекламу.
- H. Члени ЄАТА не повинні використовувати рекламу із твердженнями на кшталт того, що "ТА змінить ваше життя" (тобто з перебільшеними обіцянками).
- I. Асоціації (МАТА, ЄАТА та національні) підтримують людей, а не товари. Тому рекламні оголошення про товари (наприклад, книги, касети, футболки і т. ін.) слід розміщувати окремо від рекламних оголошень про навчання та тренінги й повідомлень про свій членський статус.
- J. Не дозволяється використовувати вислів «транзакційний аналіз» із натяком на те, що одна з асоціацій дала індивідові або організації якесь особливе чи виняткове право застосовувати транзакційний аналіз.

3.4.3 Товарно-знакова політика і принципи використання логотипу ТА

- Логотип ТА - три кола одне над одним - є торговим знаком Міжнародної асоціації транзакційного аналізу (МАТА). Використання логотипу є ознакою сертифікованого члена МАТА, ЄАТА чи іншої офіційно поєднаної з ними організації. Тільки сертифіковані члени мають право використовувати логотип ТА на бланках ділових паперів, візитках, брошурах і т. ін.

- Усі три кола мають бути однакового діаметра і розташовуватись вертикально одне над одним.
- У колах можуть бути написаними лише великі літери Р, Д, М* (згори вниз) або слова Родитель, Дорослий, Дитина (згори вниз).

* Від слова "малюк", щоб уникнути плутанини з двома Д. - *Прим. перекл.*

- Ніякі інші слова, що починаються літерами Р, Д, М, в колах використовувати не можна.
- Логотип ТА не можна поєднувати з іншими символами, що мають релігійне, політичне, філософське чи якесь інше значення.

3.4.4 Рекомендації з професійної етики

- Якщо студент вже має з кимось навчальний контракт, викладачу не слід укласти з ним новий такий контракт без відповідних перемовин та переукладання існуючого контракту.
- Членам ЄАТА не слід переманювати в інших членів учнів чи клієнтів.
- Членам ЄАТА слід укласти зі своїми клієнтами й колегами ясні та недвозначні контракти.
- Звання мають наводитися у формі, визначеній даними Нормативами професійної діяльності ЄАТА. Це стосується всіх *оголошень, бланків для листування* та іншої інформаційно-рекламної продукції, якою користується ВСТА, КВСТА чи СТА. Інших звань використовувати не можна; будь-яка комбінація звань також заборонена. Якщо основного супервізора кандидатів сертифіковано в іншій сфері спеціалізації, ніж та, до якої він їх готує, це має бути зазначено окремо, а будь-який винятковий статус, наданий їм МАТА чи ЄАТА, зазначається окремо від їх офіційного звання.